gemakkelijk om het punt even aan de orde te stellen. Misschien zou het goed zijn voor mijn geweten. Maar de vraag is, nogmaals, wat effectief is als het gaat om de bijdrage van de Nederlandse regering aan het verbeteren van de mensenrechtensituatie in China. Mijn stelling is dan dat het niet effectief is als ik dat even op een moment aan de orde stel, maar dat het wel effectief is als wij doorgaan met het beleid, vooral in EU-kader, om zoveel mogelijk druk uit te oefenen op de Chinese autoriteiten om de mensenrechtensituatie, die zich zorgelijk ontwikkelt, te verbeteren.

□

De heer **Hoekema** (D66): Mevrouw de voorzitter! De staatssecretaris van Economische Zaken heeft het karakter geschetst van de missie waarop hij morgen vertrekt. Hij heeft aangegeven welke andere missies nog zullen plaatsvinden. Hij zal het onderwerp ''mensenrechten'' niet actief op de agenda plaatsen, gezien ook het kader van zijn missie. Acht de staatssecretaris het mogelijk dat hij bij een passende gelegenheid – ik denk aan een tafelrede – het onderwerp mensenrechten zal aansnijden in het kader van een redevoering met een bredere politieke strekking?

□

Staatssecretaris **Ybema**: Mevrouw de voorzitter! Ik wil dat wel overwegen. Maar voorzover ik het programma nu kan overzien, is het economisch karakter van de missie zo dominant, dat daarin niet in een brede politieke context een tafelrede kan worden gehouden. Als er zich een passende gelegenheid voordoet die bijdraagt aan een effectief Nederlands mensenrechtenbeleid dat gericht is op China, zeg ik de Kamer graag toe dat ik daar dan een opmerking over wil maken. Op dat punt kan ik evenwel niets garanderen en moet ik de situatie ter plekke in ogenschouw nemen.

□

De heer **Rabbae** (GroenLinks): De staatssecretaris is ervan op de hoogte dat een delegatie van Kamerleden en ondernemers kortgeleden is teruggekeerd uit China. Ook ik was lid van die delegatie. Het is opvallend hoe gemakkelijk de Chinezen praten over de kwestie van de mensenrechten. De koudwatervrees is eigenlijk hier groter dan in China. Het is iets anders of het antwoord dat ik krijg bevredigend is, maar dat is vers twee. Dit neemt niet weg dat het voor de Chinezen geen probleem is om dit agendapunt aan te snijden. Ik vind dan ook dat dit aspect niet alleen passief maar ook actief moet worden aangesneden.

Over effectiviteit gesproken. Voor de Chinezen is de economische ontwikkeling prioriteit nummer één. Juist in het kader van een economische missie is het effectief dat dit aspect aan de orde wordt gesteld, want wat betreft de Chinezen geldt dat een bezoek van een minister van Buitenlandse Zaken of parlementariërs de gelegenheid met zich brengt dat er wordt gesproken over de mensenrechten. Juist tijdens een economische missie heeft het aan de orde stellen van de mensenrechten een bijzondere betekenis. Daarom zeg ik, doet u dat.

□

Staatssecretaris **Ybema**: Mevrouw de voorzitter! Ik ben bekend met het feit dat er zeer recentelijk een delegatie met een behoorlijk aantal parlementariërs naar China is geweest. Ik heb ook graag contact gehad met de voorzitter van die delegatie, de heer Weisglas. Ik heb uit de contacten met een aantal van de mensen die naar China zijn geweest, begrepen dat het onderwerp mensenrechten gemakkelijk aan de orde kan worden gesteld. Tevens vernam ik van de mensen die zijn mee geweest dat er altijd een standaardantwoord komt dat dan tevens het einde van de discussie is. Dat bedoel ik met effectief optreden in het kader van het verbeteren van de mensenrechtensituatie. Je kunt het onderwerp gemakkelijk aan de orde stellen, maar vervolgens krijg je een standaardantwoord dat een soort dooddoener is en de effectieve bijdrage aan het verbeteren van de mensenrechtensituatie is nul. Daar voel ik dus niet voor, dat heeft geen zin. Ik denk dat het veel effectiever is om vooral in Europees kader met het beleid door te gaan, zodat er maximale druk op de Chinese autoriteiten wordt uitgeoefend.

Vragen van het lid Dittrich aan de ministers van Justitie en van Buitenlandse Zaken, over **de hongerstaking van de heer F. Pirovano en een aantal andere Nederlandse gedetineerden in Marokkaanse gevangenissen, in relatie tot de onderhandelingen over een bilateraal verdrag met Marokko om deze gevangenen naar Nederlandse gevangenissen over te brengen**.

□

De heer **Dittrich** (D66): Mevrouw de voorzitter! In Marokko zitten zo'n 85 Nederlanders gevangen, de meesten in verband met het smokkelen van hasj. Een gevangenis in Marokko is niet vergelijkbaar met een gevangenis in West-Europa. Soms zitten er wel 20 man in een cel zonder wc maar met een gat in de vloer, is er nauwelijks ruimte genoeg om te slapen en zijn er zeer gebrekkige medische voorzieningen, is het eten er ongezond en is er veel agressie tussen de Marokkaanse gedetineerden en de Europese gedetineerden. Kortom, de situatie is er erbarmelijk. De Nederlanders daar hebben ook lange gevangenisstraffen opgelegd gekregen.

De afgelopen jaren heeft de Tweede Kamer diverse malen met het vorige kabinet over deze kwestie gesproken. De Kamer wilde dat er met Marokko een verdrag gesloten zou worden om de Nederlandse gevangenen uit de cellen in Marokko naar Nederland over te plaatsen om ze hun gevangenisstraf in Nederland verder te laten uitzitten. Net zoals België dat geregeld heeft met Marokko. Ik noem verder Frankrijk, Spanje, Portugal en een aantal andere landen die zo'n bilateraal verdrag hebben gesloten. In juni 1998 is er een motie van D66 aangenomen waarin de regering wordt gevraagd zo snel mogelijk met Marokko afspraken te maken. In de Salégevangenis bij Rabat zit de Nederlander Ferrie Pirovano. Hij is met een kleine onderbreking al in hongerstaking vanaf 21 december van het vorig jaar. Ook andere Nederlanders in andere gevangenissen zijn in hongerstaking geweest. Ik wil graag aan de ministers van Justitie en Buitenlandse Zaken de volgende vragen over deze kwestie stellen.

De heer Van Aartsen, minister van Buitenlandse Zaken

Is de Nederlandse regering bereid een bilateraal verdrag met Marokko te sluiten om de Nederlandse gevangenen over te dragen naar Nederlandse gevangenissen? Zo ja, – want ik heb in de kranten gelezen de laatste dagen dat dit het geval is – waarom heeft het dan zo lang geduurd voordat u dat besloten had? De motie van D66 is al van juni 1998.

Kloppen de berichten dat Buitenlandse Zaken dat wel wilde, maar dat Justitie dat tot voor kort niet heeft gewild?

Hoelang gaan de onderhandelingen met Marokko over het bilateraal verdrag duren?

Welke discussiepunten zult u in de onderhandelingen naar voren brengen?

Wie van u is voor de Tweede Kamer het eerste aanspreekpunt als het gaat over de voortgang van de onderhandelingen?

Mijn laatste vraag, mevrouw de voorzitter. Deze is ook voor de Nederlandse gevangenen in Marokko erg belangrijk. Wanneer kunnen de eerste gevangenen vanuit Marokko overgebracht worden naar een Nederlandse gevangenis?

□

Minister **Korthals**: Voorzitter! Ik ga direct op de eerste vraag van de heer Dittrich in. Deze luidt: Is de Nederlandse regering bereid te komen tot een bilateraal verdrag? Zoals de heer Dittrich bekend is, bestaat er een multilateraal verdrag, het verdrag van de Raad van Europa over overbrenging van gevonniste personen. Het is de bedoeling geweest van de vorige en de huidige Nederlandse regering te proberen of Marokko bereid is toe te treden tot dat multilaterale verdrag. Op 29 juni van het vorig jaar is er vanuit de EU een demarche ondernomen richting Marokko. Deze is verder voortgezet onder het Oostenrijkse voorzitterschap in december. Uiteindelijk heeft de minister van Buitenlandse Zaken ook nog geprobeerd na te gaan op welke wijze Marokko gestalte wil geven aan de Nederlandse wens en gesondeerd naar de stand van zaken.

De kans op het toetreden van Marokko tot het multilaterale verdrag is niet groot. Laten we duidelijk zijn. De Nederlandse regering heeft een voorkeur voor het multilaterale verdrag, om de doodeenvoudige reden dat dat eenheid geeft ten opzichte van de andere landen. Het vermijdt cumulatie van verdragsuitleg rond problemen en interpretatieverschillen. Je kunt in dat verdrag algemene standaardnormen stellen. De voorkeur van de Nederlandse regering daarvoor is duidelijk.

Niettemin bestaat er inmiddels een zeer sterke behoefte om met Marokko te komen tot een bilateraal verdrag. Dat betekent dat de Nederlandse regering heeft gezegd: laten we dat proberen. De eerste stappen daarvoor zijn gezet. Zo wordt het bilaterale verdrag dat Nederland heeft met Venezuela vertaald om te kijken of de inhoud daarvan als basis kan dienen voor het verdrag met Marokko.

De heer Dittrich vraagt hoelang de onderhandelingen gaan duren. Dat hangt natuurlijk van twee partijen af. Onze intentie is om dat, als wij zeggen dat wij tot een verdrag willen komen, snel te doen. Maar het hangt natuurlijk ook weer af van de voorwaarden die over en weer worden gesteld. Wat ons betreft gaat het uitsluitend over de overbrenging van gevonniste personen. De inbreng zal wat ons betreft beperkt zijn. Wij hopen dat een verdrag van maximaal een jaar mogelijk is. Het is dan volgens de Wet goedkeuring verdragen niet nodig om daarvoor de parlementaire toestemming te verkrijgen, waardoor het allemaal sneller zou kunnen.

De slotvraag van de heer Dittrich kan ik stellig niet beantwoorden. Deze luidt: Wanneer kunnen de eerste gevangenen vanuit Marokko worden overgebracht? Dat is afhankelijk van het antwoord op de vraag of er een verdrag komt. En dat is weer afhankelijk van de medewerking van Marokko. Vervolgens zijn er allemaal executieproblemen die ook moeten worden opgelost. Wij proberen om het zo snel mogelijk te doen, maar het is niet te zeggen wanneer de eerste gevangenen naar Nederland kunnen worden overgebracht.

Het is misschien goed om er in dit verband op te wijzen dat wij niet te veel verwachtingen moeten wekken bij de mensen die het betreft. Dat vind ik een van de gevaarlijkste punten. Wij spreken hier de bereidheid uit om een verdrag af te sluiten, maar dat betekent allerminst dat die mensen uit de Marokkaanse gevangenis hier vandaag of morgen kunnen zijn. Dat is dus een waarschuwend woord mijnerzijds.

□

Minister **Van Aartsen**: Mevrouw de voorzitter! Ik kan kort antwoorden. De regering is immers één en de heer Korthals heeft ook namens mij gesproken.

Volgens mij resteert er nog een vraag van de heer Dittrich: wie is het

aanspreekpunt? Ik denk dat hij ons beiden daarvoor op gezette tijden naar de Kamer kan halen. Uiteraard is de minister van Justitie als eerste verantwoordelijk voor het tot stand brengen van het bilaterale verdrag in het kader van de WOTS.

□

De heer **Dittrich** (D66): Mevrouw de voorzitter! In de vorige regeringsperiode heeft de Tweede Kamer een- en andermaal met de toenmalige regering over deze kwestie gesproken. Ook toen was het argument bekend dat het ontzettend lang zou duren voordat Marokko tot het Europese verdrag zou toetreden.

Om deze reden had de Kamer er op een gegeven moment een beetje genoeg van dat het allemaal zo lang duurde. Toen is een motie ingediend. Dat hebben wij gedaan omdat wij van de Nederlandse gedetineerden in Marokko horen dat zij daar zien dat andere Europese gevangenen – denk aan Spanjaarden, aan Fransen – uit de cel worden gehaald en naar hun landen worden overgebracht om daar hun straf uit te zitten. Daarom vind ik het jammer dat ik niet van de minister van Justitie heb gehoord waarom het zo lang heeft geduurd – van juni 1998 tot nu – voordat de regering heeft besloten toch te koersen op het bilaterale verdrag. Dat had dus al eerder gekund.

Ik wil nog een paar vragen stellen naar aanleiding van de beantwoording van beide ministers. Is het bekend dat de rechtsgang in Marokko te wensen overlaat? Zijn de ministers bereid om, nadat het bilaterale verdrag is gesloten, in EU-verband of rechtstreeks bij Marokko te blijven aandringen op het verbeteren van die rechtsgang? Zijn zij bereid om een voorlichtingscampagne te starten, specifiek gericht op vrachtwagenchauffeurs in Nederland en het vervoerswezen, om ervoor te zorgen dat mensen ervoor gewaarschuwd worden dat het smokkelen van hasjiesj in Marokko levensgrote problemen en onaanvaardbare risico's met zich brengt?

Nederlandse en andere gevangenen in Marokko krijgen slecht eten en geen of onvoldoende medicijnen. Er zijn gedetineerden bij wie de tanden uit de mond vallen door het gebrek aan vitaminen en dergelijke. Kan de minister van Buitenlandse Zaken erop toezien dat dit soort omstandigheden voor de Nederlanders in de Marokkaanse gevangenissen zal verbeteren?

Nu heeft de minister van Justitie eindelijk gezegd dat de regering een bilateraal verdrag wil aangaan. Wil hij zich daar echt voor inzetten opdat dit op zo kort mogelijke termijn wordt geregeld? Is hem bekend dat de Marokkaanse regering al bij diverse gelegenheden heeft laten weten zo'n bilateraal verdrag te willen aangaan? Wij kunnen zo'n verdrag dus binnen enkele weken, misschien twee maanden, verwachten.

□

Minister **Korthals**: Voorzitter! De motie waarover de heer Dittrich spreekt, vraagt volgens mij niet om een bilateraal verdrag, maar zij vraagt de regering zich in te spannen om ervoor te zorgen dat mensen van Nederlandse afkomst in Marokkaanse gevangenissen hun gevangenisstraf in Nederland uitzitten. Ik heb gezegd dat dit enige tijd heeft geduurd, omdat wij er zelf de voorkeur aan geven dat Marokko toetreedt tot het multilaterale verdrag. De eerste demarche is op 29 juni 1998 geweest en de verdere demarches heb ik al aangegeven.

De heer Dittrich wijst erop dat Frankrijk, België, Portugal en Spanje ook dergelijke verdragen hebben gesloten. Ik ken de resultaten van drie landen. Op grond van die bilaterale verdragen zijn in België en Portugal voorzover mij bekend nog geen mensen overgedragen of overgekomen van gevangenissen in Marokko naar gevangenissen in België en Portugal. Frankrijk heeft in 1981 een verdrag afgesloten dat pas vanaf 1995 in werking is getreden. Ook hier zijn de aantallen zeer beperkt. Frankrijk is het enige land waar dit het geval is.

De heer Dittrich zegt dat de rechtspleging in Marokko te wensen overlaat. Wellicht is dat zo. Ik zal daar niet te stellige uitspraken over doen, omdat ik met Marokko tot een verdrag wil komen. Om die reden zeggen wij nu juist dat wij moeten oppassen dat wij niet te gemakkelijk met landen die niet zijn toegetreden tot het multilaterale verdrag, tot een akkoord komen. In Nederland vinden wij namelijk dat de rechtspleging in die landen moet zijn conform de eisen van het EVRM. Dat betekent dat de rechter hun zaak weer kan toetsen, als deze mensen naar Nederland komen. Het is moeilijk tot dit soort verdragen te komen, omdat de landen waarmee wij te maken hebben, daar ongetwijfeld ook eisen aan zullen stellen.

Hoe sympathiek ik het idee van voorlichtingscampagnes aan vrachtwagenchauffeurs ook vind, dit lijkt mij eerlijk gezegd de taak van de werkgevers zelf. Wanneer zij hun chauffeurs naar Marokko laten gaan, moeten zij aangeven dat zij daar nog voorzichtiger moeten zijn dan in Nederland. Ik vind dat men ook in Nederland voorzichtig moet zijn met het begaan van strafbare feiten. Dit geldt zeker voor Marokko, omdat men weet dat de situatie aldaar allerminst plezierig is als men wordt veroordeeld. Vervolgens is het kennelijk weer de taak van Nederland om die situatie op te lossen.

Als ik zeg dat ik mij inspan voor een bilateraal verdrag, zal ik dat inderdaad op zo kort mogelijke termijn proberen te doen. Nogmaals, wij moeten niet denken dat dit eenvoudig tot stand kan worden gebracht. Wij proberen de elementen uit het verdrag met Venezuela voor te leggen aan de Marokkaanse regering, opdat wij op zo kort mogelijke termijn tot resultaten kunnen komen.

□

Minister **Van Aartsen**: Voorzitter! Ik deel de visie van de minister van Justitie op de voorlichtingscampagne waar de heer Dittrich naar vroeg. Er is recent een campagne van start gegaan voor alle Nederlanders, waarin een aantal essentialia zijn genoemd bij het over de grens gaan. Deze campagne is tijdens de vakantiebeurs, vorige week in Utrecht, ten doop gehouden. Daarbij heb ik een zeer dringende oproep gedaan aan alle Nederlanders om niet met drugs de grens over te gaan, ook niet met een grammetje hasj, omdat je er gegarandeerd door in de problemen komt. Die boodschap zal het ministerie van Buitenlandse Zaken de komende maanden met zeer veel kracht keer op keer uitdragen.

De heer Dittrich heeft de erbarmelijke omstandigheden van de Nederlandse gedetineerden geschetst. De Nederlandse regering trekt zich die omstandigheden aan. Om die reden heb ik eind december een aparte afgezant naar Marokko gestuurd om de situatie van die vijf

gedetineerden te verbeteren. In de voedselvoorziening is verbetering opgetreden. Zij kunnen inkopen doen op de lokale markt en zich aanvullend verse groente en aardappelen verschaffen. Op dit gebied zijn wij uiterst actief geweest en zullen wij ook uiterst actief blijven.

Voor de medische voorzieningen geldt precies hetzelfde. Ik kan niet genoeg benadrukken dat wij alles doen om de situatie waarin de heer Pirovano verkeert te verbeteren. De medicijnen die hij nodig heeft, moet en kan hij krijgen. Essentieel daarvoor is een goede communicatie met ''onze'' mensen in Rabat. Die is er gelukkig. Alles wat wij op dit gebied kunnen doen, doen wij.

□

Mevrouw **Halsema** (GroenLinks): Mevrouw de voorzitter! De fractie van GroenLinks is blij dat de regering inmiddels stappen onderneemt. Wel blijven er nog enkele vragen over.

Mij is in de eerste plaats niet duidelijk of het hierbij gaat om een regulier bilateraal verdrag of een ad hoc bilateraal verdrag. In het eerste geval is instemming van de Tweede en Eerste Kamer nodig en in het tweede geval niet en zou het verdrag veel sneller tot stand kunnen komen.

Uiteindelijk gaan alle discussies over de verdragseis die Nederland stelt. Er is nog een heel andere mogelijkheid. Daarover heeft GroenLinks inmiddels een voorstel gedaan, namelijk om de verdragseis die Nederland stelt aan landen als Marokko te laten vervallen. De reden daarvoor is dat de verdragseis vaak een beletsel vormt voor de daadwerkelijke bescherming van de mensenrechten. Dit wordt nijpender naarmate een toenemend aantal Nederlandse gevangenen in buitenlandse gevangenissen verblijft. Graag verneem ik daarop de reactie van de minister, indien mogelijk ter plaatse. Ook zou ik graag een meer uitgebreide reactie krijgen en horen of hij bereid is te overwegen een wetswijziging voor te stellen in de Wet overdracht tenuitvoerlegging strafvonnissen. Artikel 2 zou daarmee komen te vervallen of worden aangepast. Wellicht kan hij daarover de Kamer een brief doen toekomen. Wij zouden het op prijs stellen als hij daarin een rechtsvergelijking maakt en daarbij de situatie betrekt in Duitsland. In Duitsland geldt de verdragseis wel, maar komt te vervallen als een gedetineerde zelf aangeeft dat hij overgedragen wil worden. In Scandinavië geldt de verdragseis in het geheel niet.

Mijn laatste vraag is van meer praktische aard. In strijd met de berichten nu van de minister van Buitenlandse Zaken hebben wij gehoord dat het verstrekken van groente en medische hulp slechts een keer heeft plaatsgevonden en dat de feitelijke omstandigheden in de gevangenis niet erg verbeterd zijn. Mijn verzoek aan beide ministers is daarop wat uitgebreider in te gaan.

□

Minister **Korthals**: Mevrouw de voorzitter! Mevrouw Halsema vraagt of wij kiezen voor een regulier bilateraal verdrag of voor een bilateraal verdrag ad hoc. Ik meende impliciet te hebben aangegeven dat wij kiezen voor een bilateraal verdrag ad hoc. Wij doen dat omdat in artikel 7 van de Rijkswet goedkeuring en bekendmaking van verdragen staat: tenzij een verdrag bepalingen bevat welke afwijken van de Grondwet of tot zodanig afwijken noodzaken, is de goedkeuring niet vereist. Onder c staat: indien het verdrag geen belangrijke geldelijke verplichtingen aan het Koninkrijk oplegt en voor ten hoogste één jaar is gesloten. Dat is de weg die wij willen bewandelen. Bovendien hebben wij in de tussentijd de mogelijkheid te bekijken of Marokko misschien toch bereid is toe te treden tot het multilaterale verdrag waarover ik sprak.

In de tweede plaats zegt mevrouw Halsema eigenlijk dat naar haar mening het verdragsvereiste helemaal geschrapt zou moeten worden. Als het verdragsvereiste blijft bestaan, moet daarop een uitzondering worden gemaakt als de gedetineerde zelf naar Nederland wenst te worden overgebracht. Zij wil ook dat er een vergelijking met Duitsland wordt gemaakt. Ik zeg haar dat toe, maar over dat voorstel wil ik toch het een en ander naar voren brengen.

Beide voorstellen zijn namelijk niet nieuw. Zij zijn reeds besproken bij de totstandkoming van de Wet overdrachten en tenuitvoerlegging strafvonnissen. Toen is bij dit punt juist uitvoerig stilgestaan bij de omstandigheid dat rechtsstatelijke overwegingen een overbrenging in de weg kunnen staan, juist in die gevallen waarin humanitaire omstandigheden voor overbrenging pleiten. Toen is ook juist door de Kamer uitdrukkelijk de keuze gemaakt om rechtsstatelijke overwegingen te laten prevaleren, omdat Nederland principieel niet bereid is om strafvonnissen ten uitvoer te leggen die in strijd zijn met de fundamentele beginselen van een behoorlijke strafrechtspleging.

Ik heb overigens begrip voor de humanitaire bezwaren tegen de verdragseis in de WOTS, maar ik ben van mening dat strafvonnissen die in strijd met fundamentele rechten van de mens tot stand zijn gekomen, niet in Nederland ten uitvoer dienen te worden gelegd. Dat zou namelijk een schending met het EVRM opleveren. Ik heb dat al eerder gezegd. Met andere woorden, het is de Kamer geweest die indertijd deze keuze heeft gemaakt. Het lijkt mij dan ook eerder op de weg van de Kamer liggen om bij motie aan te geven dat men een andere keuze wil maken. Ik denk dat er op korte termijn best een gelegenheid is om daarover te praten. Als de Kamer die uitspraak doet, kunnen wij kijken of de motie ten uitvoer wordt gelegd of niet. In dat verband zal ik mij nog eens op de eigen positie beraden.

□

Minister **Van Aartsen**: Mevrouw de voorzitter! De verstrekking van groente, fruit en aardappelen is de winst geweest van het overleg in Marokko van eind december. Als er daarbij iets niet loopt volgens de met de Marokkaanse autoriteiten overeengekomen afspraken, zullen wij uiteraard niet aarzelen om daar maatregelen op te nemen. Dat zal gebeuren. Ik zal mij eerst op de hoogte stellen van de actuele situatie. Ik wil op dit moment nog eens zeggen dat er door alle medewerkers in Rabat en Casablanca werkelijk alles aan wordt gedaan om de situatie van de gedetineerden zo dragelijk mogelijk te maken, vooral op het punt van de voedselsituatie en het punt van de medicijnen.

□

De heer **De Wit** (SP): Mevrouw de voorzitter! Eind november heeft de minister van Buitenlandse Zaken een brief gestuurd naar de Kamer met

Mevrouw Bussemaker (PvdA)

onder andere een overzicht van de landen die niet vallen onder het hier genoemde Europese verdrag. Het gaat om 22 landen, waaronder Marokko. Mijn vraag aan de minister is wat het kabinet doet met deze landen. Is het kabinet bereid om met deze landen te gaan praten over een afzonderlijk verdrag?

□

Minister **Korthals**: Voorzitter! Wij concentreren ons in eerste instantie op de situatie in Marokko. De behoefte aan een bilateraal verdrag met Marokko is duidelijk. Bij de andere landen moeten wij dat gewoon bezien. Als het voorstel van mevrouw Halsema in de Kamer aan de orde komt, moet men zich realiseren dat er een discussie zal komen over de vraag of wij met de landen die niet willen toetreden tot het multilaterale verdrag, bilaterale verdragen gaan sluiten. Wij moeten ons realiseren dat het betekent dat mensen vanuit gevangenissen in andere landen naar Nederland zullen komen, maar dat er niemand van buitenlandse afkomst naar de betreffende landen kan gaan. Het vereiste van vrijwilligheid blijft immers bestaan.

□

Mevrouw **Vos** (GroenLinks): Voorzitter! Ik dank de minister van Buitenlandse Zaken voor de toezegging om zich nader in te zetten voor de verbetering van de voedselsituatie en de medische ondersteuning van de gevangenen. Dit lijkt mij van groot belang, omdat wij voortdurend van de familie horen dat daarin nauwelijks verbeteringen optreden.

Aan de minister van Justitie vraag ik het volgende. Hij heeft net gezegd dat het indertijd de keuze van de Kamer was om de verdragsvereisten te laten bestaan. Het lijkt mij goed als de minister vandaag aan de Kamer helderheid biedt over de vraag of het standpunt van de regering van toen, namelijk dat de regering zelf niet aan die verdragsvereisten hecht, nog hetzelfde is. Is het in de ogen van de minister mogelijk om, als de Kamer daartoe het initiatief zou nemen, de verdragseis te laten vervallen?

Tot slot vraag ik de minister of het niet zo is dat ook bij een verdrag zich hetzelfde probleem kan voordoen, namelijk dat er sprake kan zijn geweest van een niet eerlijk proces of van rechtsstatelijke problemen. De humanitaire nood zal dan altijd de doorslag moeten geven.

□

Minister **Korthals**: Voorzitter! Mevrouw Vos vraagt mij of ik mij aansluit bij het standpunt van de regering indertijd dat het verdragsvereiste kan vervallen. Ik weet eerlijk gezegd niet of dat toentertijd het standpunt van de regering was, maar wil nu wel zeggen dat wij in beginsel voorstander van een verdrag zijn. Dat heeft verre de voorkeur. In sommige situaties – zoals nu in het geval van Marokko – kan het gewenst zijn een bilateraal verdrag te sluiten. Dat blijft het uitgangspunt, ook in de vervolggesprekken tussen regering en Kamer.

De **voorzitter**: Ik begrijp dat u allen nauwlettend de klok in de gaten houdt en zich afvraagt hoe het kan dat om 15.10 uur nog nieuwe vragen aan de orde worden gesteld. Ik kan u zeggen dat ook de volgende reeks mondelinge vragen nog aan de orde zal komen, omdat wij een spaarzaam gevulde agenda hebben door het uitvallen van staatssecretaris Adelmund. Vandaag zullen dus alle mondelinge vragen worden afgehandeld; dit gebeurt overigens bij grote uitzondering. Opdat u dat maar weet!

Vragen van het lid Bussemaker aan de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, over **de voorlichting met betrekking tot de Wet flexibiliteit en zekerheid**.

□

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Voorzitter! De Wet flexibiliteit en zekerheid heeft, sinds hij 1 januari jl. van kracht is geworden, al voor de nodige problemen gezorgd. De dagbladen hebben daarover de afgelopen weken uitgebreid bericht. De minister heeft op verzoek van mijn fractie al eerder toegezegd de Kamer snel te zullen informeren over de eerste ervaringen met de wet. Wij kijken daar met spanning naar uit, want er zijn nu al signalen dat de uitzendbureaus en werkgevers de wet anders interpreteren dan naar letter en geest de bedoeling is.

Het gaat mij nu om het specifieke en acute punt van de voorlichting over de wet. Immers, veel flexwerkers zijn niet georganiseerd en zijn vaak slecht op de hoogte van hun rechten. Mijn fractie heeft in november al gepleit voor een actieve en gerichte informatiecampagne, bijvoorbeeld via Postbus 51-spotjes en advertenties in kranten. Veel